

5776

Torah from Around the World

To be is to stand for / 'Zijn' is 'trouw blijven' – Rabbi Abraham Joshua Heschel

(Uit: I asked for Wonder. A Spiritual anthology; Abraham Joshua Heschel)

Omdat het Liberale Jodendom geen achtste dag Pesach houdt (in navolging van Israël) loopt de behandeling van de sidra pas op 14 augustus weer gelijk op met de volgorde zoals de orthodoxie hem hanteert.

Sjabbat 16 juli 2016 / 10 Tammoez 5776, Balak, Bemidbar 22:2 - 25:9
Tanach: blz. 314 - 321
Haftara: Tehilliem 106:1 - 48
Tanach: blz. 1364 - 1367

Commentaar: door Rabbijn Yehuda Hausman, docent rabbinia aan de Ziegler School of Rabbinic Studies

Vertaler: Paula Reisner

[Het Engelse origineel.](#)

Balak: En de Rede zal niet zegenvieren

„In alle kwesties zou de rede moeten zegevieren," schreef William Penn. Maar in behoorlijk wat aangelegenheden hebben we de rede volledig laten varen.

In de sidra van deze week, Balak, probeert de heidense koning van de Moavieten wanhopig zijn regeringsgebied te beschermen. Jisraël heeft net Moavs burenen, de Basjanieten en Emorieten, een zware nederlaag toegebracht en op de vlucht gejaagd, en Balak weet maar al te goed dat zijn land het volgende doelwit kan zijn. Dus maakt hij gebruik van de diensten van een niet-Jisraëlietische profeet Bil'am, wiens taak het is om de God van Jisraël zo ver te krijgen het joodse volk te vervloeken.

De militaire geschiedenis overziend, is het niet echt opmerkelijk om voor de overwinning tot de eigen god te bidden. Dat is waar gebed toe dient. Al even weinig verbazingwekkend is het inhuren van een geestelijke om uit naam van iemand te bidden; daar zijn geestelijken voor. Wat verbazing oproept, is dat Bil'am niet wordt gevraagd om Moavs goden te smeken om hulp, maar om in plaats daarvan de hulp in te roepen van de God van de vijand – de Verlosser van Jisraël.

Stel je voor, alhoewel de vergelijking niet helemaal op gaat, dat in de Middeleeuwen een katholieke generaal aan de paus zou vragen om Mohammed aan te roepen om een betere positie te verkrijgen tegen een invallend islamitisch leger. Het idee is gewoon te absurd. Zelfs al zou Mohammed iets kunnen doen, waarom zou hij volgelingen van de Koran in de steek laten voor een volk dat het Woord van Allah volledig afwijst?

Toch is dit Balaks en Bil'ams daadwerkelijke strategie. 'Zorg dat de God van Jisraël zijn kudde monotheïsten in de steek laat en de heidenen van Moav omhelst.' Zoals verwacht kan worden, eindigt het plan op een miserabele manier; in plaats van Jisraël te vervloeken, weet Bil'am zich door God gedwongen Jisraël te *zegenen*. Dat roept de vraag op waarom er überhaupt een poging werd gewaagd om het plan uit te voeren?

Rasji biedt een leerzaam inzicht met betrekking tot het vers: „De volgende morgen maakte Bil'am zich gereed, zadelde zijn ezelin (...).” (Bemidbar/Numeri 22:21) Hij schrijft: „Hieruit kunnen we opmaken dat haat het gezonde verstand vernietigt.” Bil'am had meerdere dienaren, die al het inpakken hadden kunnen doen, maar in zijn ijver om Jisraël te vervloeken, zadelde hij zijn ezel zelf. De koppige muilezel van de passie vertrapte de koele gelatenheid van de rede. Bil'ams hart vloeide over van zo veel haat, dat er weinig plaats over was voor het gezonde verstand.

Op dit aspect van Bil'ams persoonlijkheid wordt gezinspeeld aan het eind van het verhaal, nadat Bil'am tegen zijn wil Jisraël voor de vierde en laatste keer heeft gezegend: „Hierna keerde Bil'am naar zijn woonplaats terug, en ook Balak ging naar huis.” (Bemidbar/Numeri 24:25). Wellicht is de diepere betekenis van dit vers, dat het herhaaldelijk tussenbeide komen van God geen diepe indruk achterliet in het hart van beide mannen. Elk keerde terug naar zijn oude gewoonten en vooroordelen. De echt koppigen leren nooit iets.

Bertrand Russell merkte ooit spitsvondig op: „Veel mensen zouden liever doodgaan dan denken; in feite is dat wat de meesten doen.” Het boek Jehosjoea vermeldt dat Jisraël Bil'am uiteindelijk „aan het zwaard reeg”. (Jehosjoea/Jozua 13:22) Bil'am kon eenvoudigweg niet eeuwig thuis blijven, hij moest het nog eens proberen, zodat zijn dwingende behoefte om Jisraël kwaad te doen uiteindelijk naar zijn ondergang leidde.

Dat in elke generatie studenten en geleerden nieuwe interpretaties geven van en nieuwe betekenissen halen uit onze geliefde teksten, is een eerbewijs aan de joodse traditie. En toch valt er op de een of andere wijze altijd een nieuw idee toe te voegen aan het verzamelde erfgoed van het joodse leren. Ik vrees echter dat de gedachte van deze week niets toevoegt, maar afbreuk doet. Want steeds als ik me in de afgelopen jaren het gezicht van Bil'am voor de geest haal, heeft het de neiging op een bepaald type overtreder te lijken, die voer levert voor het dagelijkse nieuws. In juni 2015 leek Bil'am op een jonge blanke man die een studiegroep van de Afrikaans Methodistische Kerk in Charleston in liep en met een enkel pistool van negen kerkgangers martelaren maakte. Een week later vertoonde Bil'ams gezicht gelijkenis met dat van de IS-terroristen die een Sjiitische moskee in Koeweit opbliezen. Afwisselend is het het gezicht van de ayatolla's in Iran of de imams van Hamas. Wat betreft de laatsten, hoe veel bloed er ook is vergoten en hoe veel oorlog er ook is gevoerd, dat heeft hun overtuiging dat de vernietiging van Israël onvermijdelijk zal komen, niet verzwakt. Zo koppig is hun haat.

Lezers van de sidra valt vaak de absurditeit op dat de ezel van Bil'am spreekt. Net zoals de sprekende slang in Gan Eden (het paradijs, red.) vraagt het verhaal erom dit allegorisch te interpreteren in plaats van te zoeken naar een historische of wetenschappelijke verklaring. Wat echter wel opgemerkt dient te worden, is dat ruim voordat deze (naar men

veronderstelt) vrouwelijke ezel sprak, de Tora *drie maal* optekent dat ze zag dat „de engel van de Eeuwige“ haar weg blokkeerde. Onderwijl zag Bil’am helemaal niets. *Zien* moet altijd vooraf gaan aan *spreken*. Bil’am, „de profeet“, mag dan misschien Gods woorden hebben gesproken, maar hij deed dat zonder zelf het goddelijke te zien.

Eén les misschien: Wij, die tolerantie nastreven, kunnen de hand reiken aan diegenen die vasthouden aan racisme, antisemitisme en religieuze intolerantie. We verlangen ernaar om een dialoog te beginnen. Maar als de Bil’ams van deze wereld niet eerst willen zien, waar kun je dan over spreken?